

Стражнікова Інна Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент ПНУ імені В.Стефаника

КОМПОНЕНТИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

In the article an author proves that without regard to regional differences are certain, to Ukrainian education inherent national basis. Especially it touches the Western region of Ukraine that grounds to examine patriotic education in this region as a component of Ukrainian education, and his history as inalienable part of in a civilized manner-elucidative process of fight of the Ukrainian people for national самовизначеність.

Keywords: patriotism, education, national education, moral education, Western region of Ukraine.

У статті автор доводить, що попри певні регіональні відмінності, українському вихованню притаманна національна основа. Особливо це стосується Західного регіону України, що дає підстави розглядати патріотичне виховання у даному регіоні як компонент українського виховання, а його історію як невід'ємну частину культурно-просвітницького процесу боротьби українського народу за національну самовизначеність.

Ключові слова: патріотизм, виховання, національне виховання, моральне виховання, Західний регіон України.

На сучасному етапі розвитку української держави важливим завданням освітньої політики є виховання громадянина демократичного суспільства з патріотично спрямованою позицією. Виховання в молоді патріотизму і реалізація ідеї означеного напрямку виховання набуває в сучасному українському суспільстві особливої актуальності, що зумовлено сукупністю чинників, провідними з яких є: зовнішні (пов'язані з розширенням і поглибленням процесів глобалізації, міждержавної і регіональної міграції та інтеграції), внутрішні (суспільно-політичні, соціально-економічні).

Суть патріотизму розкрито у працях Г.Ващенка, О.Вишневського, І.Огієнка, С.Русової, К.Ушинського та ін. (як принципу національного виховання); П.Ігнатенко, У.Кецик, В.Поплужного, М.Фіцули, Я.Яціва та ін. (характеризують патріотичне виховання як компонент громадянського виховання); Т.Завгородньої, П.Кононенка, В.Кузя, Ю.Руденка, М.Стельмаховича, Б.Ступарика та ін. (аналіз проблеми патріотичного виховання у контексті формування національної свідомості і ціннісного ставлення до свого народу).

Вивчення та аналіз теорії й практики національно-патріотичного виховання в різних регіонах України визначається низкою важливих чинників: відродження національної освіти і виховання, переосмислення історії українського виховання, його здобутків і помилок. Попри певні регіональні відмінності, українському вихованню притаманна національна

основа. Особливо це стосується Західного регіону України, що дає підстави розглядати патріотичне виховання на Буковині, Волині, у Галичині й Закарпатті як компонент українського виховання, а його історію як невід'ємну частину культурно-просвітницького процесу боротьби українського народу за національну самовизначеність. Адже українські педагоги на західноукраїнських землях у вихованні учнівської молоді враховували умови її життя, особливості культури етносу, менталітету дитини.

Патріотичне виховання педагоги розглядали передусім як формування в учнів почуттів національної гідності, гордості за те, що вони народилися українцями; національне виховання – як чинник допомоги учневі у пошуку шляху до самоутвердження, як носія національних цінностей. Українські педагоги, зокрема Галичини були переконані, що саме характер є запорукою особистої і суспільної вартості кожного, а в молоді потрібно виховувати такі важливі громадянські якості й риси, як патріотизм, самосвідомість, гідність, відповідальність, активність, ініціативність, дружелюбність, толерантність, справедливість, працелюбність та ін. великого значення надавалось вихованню любові до праці, яку вважали головним чинником формування характеру і засобом громадянського виховання. Так, педколектив Новоселицької СШ № 1 (Чернівецька область) організовував екскурсії на промислові підприємства, зустрічі з членами трудових бригад, з кращими робітниками птахокомбінату, заводу по калібруванню гібридного насіння. Важливу роль у справі трудового загартування відігравали учнівські виробничі бригади. Особливих показників у боротьбі за високі врожаї, в організації дослідницької роботи добилися учнівські бригади Лужанської, Глибоцької, Клішківської, Костичанської середніх шкіл [1, с. 11]. Історико-краєзнавчий гурток Чернівецької середньої школи № 6 проводив цікаву й корисну роботу по вивченню рідного краю, боротьби і праці Північної Буковини. Ця робота сприяла зміцненню в учнів почуття патріотизму, формування в них світогляду. У Вижниці діти відвідали деревообробний комбінат, школу прикладного образотворчого мистецтва [2, с. 65,67]. Отже, учнівська виробнича бригада є основною формою професійної підготовки учнів у школах, де успішно здійснюється виховання підростаючого покоління, встановлюється тісний зв'язок школи з життям, навчання поєднується з продуктивною працею.

Широкі можливості щодо національно-патріотичного виховання молоді галицька інтелігенція вбачала у його змісті, базисом якого була шкільна освіта. Особлива увага зверталась на українознавчі дисципліни. Ці предмети давали молодому поколінню такі моральні й духовні цінності, що задля них воно було готове до найбільших жертв. Використовувались можливості й інших навчальних предметів, зокрема природописної історії, музики, руханки, ручних робіт. При цьому бралися до уваги народні танці, пісні, традиції, в малюнках – національні орнаменти і мотиви [3, с. 55, 58].

Український народ має й глибокі та давні традиції морального виховання. Народним традиціям належить особливе місце спадкоємності елементів і форм у механізмі передачі досвіду від одного покоління до іншого. Утілюючись у форму масових навичок і підтримуючись громадською думкою, традиції поступово набувають усталених якостей і стають безцінним надбанням минулого. Зокрема, класифікація народних ігор і забав стосовно різних етнографічних зон Прикарпатського краю включає відбір: за етнічними особливостями (бойківського, гуцульського, покутського регіонів), рівнем фізичного розвитку дітей, мотиваційними аспектами, тематикою (сімейно-побутові, військово-патріотичні, релігійно-обрядові тощо), взаємодоповнюючі за руховою активністю та спрямованістю (ігри, що формують рухові навички, координацію, прикладні уміння). А загальними принципами класифікації ігор є врахування рухової інтенсивності та їх колективний характер.

Педагогічне значення родинних виховних традицій полягає в цілеспрямованому і систематичному впливі на тіло, душу й розум дитини, прищепленні їй якостей здорової і розумної особистості, формуванні рис порядного сім'янина, гідного представника свого роду і народу, свідомого громадянина і палкого патріота Української держави. Тому можна виділити соціально-педагогічних функцій родинних виховних традицій:

- духовно-моральна функція дає можливість зрозуміти сенс життя, реалізувати духовні запити;
- пізнавальна – подає знання про родовід, родинні, родинно-громадські стосунки, особливості трудової діяльності членів родини;
- комунікативно-інформативна функція передбачає доброзичливі взаємовідносини, взаєморозуміння, почуття колективізму, передачу інформації, вироблення нормативів спілкування;
- естетична функція полягає у пізнанні і сприйманні довкілля за законами краси;
- конструктивна функція визначає раціональні методи виховного впливу на дитину;
- організаційна – встановлює режим праці й відпочинку дорослих і дітей;
- суспільна функція формує світогляд і моральні засади особистості;
- соціалізуюча функція допомагає особистості визначити типи соціальної взаємодії з іншими людьми в конкретних історичних умовах;
- виховна функція покликана виробляти норми поведінки, формувати риси характеру, національну самосвідомість [4, с. 9-10].

У традиціях люди відтворюють самих себе, власні національні особливості, духовну культуру, характер і психологічні ознаки. Основу національних традицій українського народу складають узагальнені якості, які характеризують кожен особистість етносу і всю

спільноту. Тому систему виховних методів М.Стельмахович поділяє на три групи: методи переконання (роз'яснення, повчання, поучення, поради, бесіди, приклад, розповідь, застереження, читання, дискусії); методи організації життєдіяльності дітей (вправлення, додержання режиму праці і відпочинку, доручення, вимога, привчання, при звичаєння); методи стимулювання культурної поведінки (схвалення, змагання, навіювання, заохочення, покарання) [5, с.15]. За допомогою традицій створюється природний, необхідний людському організму ритм. Святкові дійства у формі обрядів при систематичному повторенні переростають у звичаї, традиції, і виконуючи широкі функції та маючи глибокий суспільний зміст, не були просто забавою. Їх мотивом виступає соціальний інтерес.

Отже, завдяки національним традиціям, звичаям, обрядовості західноукраїнської молоді з покоління в покоління в більшій мірі передавалась віра в свою культуру, як свідчення рівновартості з державними завданнями.

Література:

1.З досвіду виховної роботи в школах Чернівецької області. – К., 1963. – 117 с.

2.Кондратьєва В.Ф., Никифоренко Н.С. Історико-краєзнавча робота і її роль в ідейно-політичному вихованні учнів / В.Ф.Кондратьєва, Н.С.Никифоренко //З досвіду виховної роботи в школах Чернівецької області. – К., 1963. – 117 с.

3.Фляк М. Моральнісне підґрунтя галицької педагогіки 30-х років ХХ століття: Монографія / М.Фляк. – Дрогобич, 2006. – 174с.

4.Семенов О.М. Родинні виховні традиції у професійній підготовці студентів педагогічних інститутів: Автореф.дис...к.п.н.: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України / О.М.Семенов. – К., 1996. – 24 с.

5.Стельмахович М. Сім'я і родинне виховання в Україні з найдавніших часів до ХХ ст. // Рідна школа. – 1992. - № 3,4.